

Bluetongue:

een ziekte om in de gaten te houden

Dr. P. Vellema en Dr. René van den Brom, beiden specialist Gezondheidszorg Kleine Herkauwers

Tussen 2006 en 2008 heeft bluetongue voor grote problemen bij herkauwers in Nederland gezorgd. Sinds 2012 is Nederland officieel vrij van bluetongue. Recent heeft Duitsland melding gemaakt van het voorkomen van BTV-8. Nu ligt het toezichtsgebied voor bluetongue ter hoogte van Noord-Limburg.

In 2015 werd bluetongue vastgesteld bij een schaap in Frankrijk. Het bleek te gaan om serotype 8, hetzelfde type dat eerder in Nederland voor problemen zorgde. Sinds 2015 heeft de uitbraak zich steeds verder verspreid. Opvallend aan de huidige uitbraak in Duitsland is dat de meeste gevallen worden gevonden door middel van passieve monitoring. Bluetongue is een aangifteplichtige ziekte. Dit artikel beschrijft de achtergronden en verschijnselen, de historie, de stand van zaken en wat geitenhouders kunnen verwachten.

Achtergronden en verschijnselen

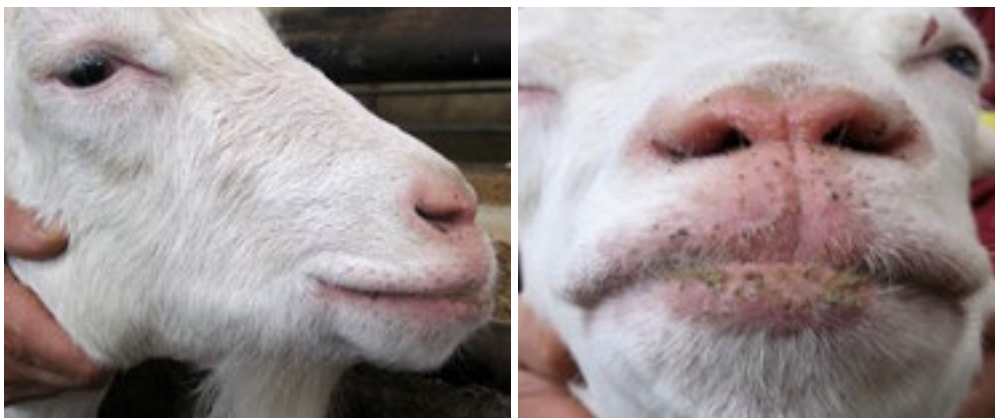
Bluetongue (blauwtong) is een virusziekte van herkauwers. De ziekte komt tegenwoordig in grote delen van de wereld voor en wordt overgebracht door verschillende Culicoides-soorten (knutten). Het virus vermeerdert zich in bloedvormende organen en in de cellen die de binnenbekleding vormen van bloed-

vaten. Beschadiging van bloedvaten leidt tot bloedstolling of het uittreden van bloedvloei-stof en zwelling. Als de zwelling ernstig is en de bloedtoevoer wordt belemmerd, ontstaat zuurstoftekort en als gevolg daarvan soms een blauwe tong. Rundvee vormt het natuurlijke reservoir van het virus. Bluetongue is niet een besmettelijke aandoening in die zin dat het virus door diercontact van het ene naar het andere dier overgaat. Verschillende Culicoides-soorten, ook wel knutten genoemd, brengen het virus over van het ene naar het andere dier. Zieke dieren hebben hoge koorts, tot 42 °C, die dagen kan aanhouden. Andere verschijnselen zijn ontsteking van mond- en neusslijmvlies, oedemen en verhoogde doorbloeding en overvulling van de kroonranden en spierbeschadiging. De klinische verschijnselen bij melkgeiten zijn minder duidelijk dan bij schapen en rundvee, maar productiedaling en hoge koorts zijn beschreven bij melkgeiten.

Geschiedenis van bluetongue

Bluetongue komt waarschijnlijk al meer dan twee eeuwen voor in Afrika, maar in ieder geval vanaf het eind van de achttiende eeuw toen de ziekte zich voordeed bij uit Europa ingevoerde Merino's. Meer dan 30 procent van de schapen werd getroffen door deze ziekte en meer dan 90 procent van de zieke dieren overleefde de ziekte niet.

De eerste uitbraak van bluetongue buiten Afrika deed zich voor op Cyprus in 1943. In diezelfde periode deden zich uitbraken voor in Israël, Turkije en waarschijnlijk Syrië. In 1948 kwam bluetongue voor het eerst voor in de Verenigde Staten en in 1952 voor het eerst in Californië. Ernstige uitbraken deden

Foto's: Daan Dercksen

Gezwollen lippen, op de rechterfoto is ook kortsvorming te zien.

zich voor in Spanje en Portugal van 1956 tot 1960. In 1977 werd het bluetonguevirus geïsoleerd in Australië, maar zonder dat zich daarbij klinische verschijnselen voordeden.

Bluetongue in Nederland

In augustus 2006 kreeg Nederland voor de eerste keer te maken met een uitbraak van bluetongue. Deze uitbraak in het zuiden van Nederland was de eerste in Noordwest-Europa. Latere bevestigingen kwamen uit de ons omringende landen en in alle gevallen betrof het BTV-8, een virustype dat daarvoor niet eerder in Europa was voorgekomen. In 2007 kwam bluetongue terug, niet alleen eerder in het jaar, maar ook veel uitgebreider en veel heftiger. De problemen waren het heftigst in september en oktober. Aan het eind van 2007 hadden in Europa meer dan 50.000 bedrijven een BTV-8-besmetting gemeld en in Nederland waren 6.469 bedrijven besmet verklaard. De ziekte werd ook aangetoond

Aangifteplichtig

Bluetongue is een aangifteplichtige ziekte op basis van artikel 15 van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD). Verdenkingen dienen direct te worden gemeld bij de NVWA (045-5466230).

Wat kunnen geitenhouders verwachten?

Sinds 2015 heeft BTV-8 zich geleidelijk verder verspreid: heel Frankrijk en Zwitserland zijn toezichtsgebied en de Duitse deelstaten met bewegingsbeperkingen raken Nederland (zie figuur). In België en Luxemburg zijn tot nu toe geen gevallen van bluetongue; de vaccinatie aan de grens met Frankrijk lijkt tot op heden bescherming te bieden. De vaccinatiegraad in Baden-Württemberg, die na een vrijwillige vaccinatie op 25 procent bleef steken, bleek niet voldoende; daarvoor is een dekking nodig van minimaal 80 procent. In de wintermaanden is sprake van een zoge-

Foto: Daan Dercksen

Puntbloedingen op de uierhuid.

werken op verdere verspreiding. De uitbraak in Duitsland maakt dat het risico voor Nederland op een nieuwe introductie van virus is toegenomen. De komende maanden hoeven Nederlandse geitenhouders zich echter geen zorgen te maken. Na de knuttenvrije periode zullen de onderzoeken in vooral Duitsland, maar mogelijk ook in Luxemburg en België, duidelijk moeten maken of de virusverspreiding tot stilstand is gekomen. Op basis van die informatie zullen Nederlandse veehouders moeten beslissen of ze wel of niet gaan vaccineren. Omdat BTV-8 tot nu toe bijna geen klinische verschijnselen veroorzaakt, zullen de kosten van vaccinatie mogelijk niet opwegen tegen de schade van een infectie. Los van de directe schade als gevolg van zieke dieren moeten daarbij ook de kosten van transportbeperkende maatregelen niet uit het oog worden verloren. Duidelijk is wel dat de Nederlandse veestapel momenteel niet meer beschermd is tegen bluetongue, al is enten ondanks de vrije status sinds 2012 nog wel toegestaan. ✓

Komende maanden geen zorgen, dan verder kijken

bij melkgeiten. Op basis van onderzoek dat GD heeft uitgevoerd stierven alleen al in de tweede helft van 2007 ruim 27.000 schapen aan bluetongue. Ruim 60 procent van die sterfte vond in dat jaar plaats in het midden van ons land. In 2008 kwamen nog zestig uitbraken voor, vooral in Noord-Nederland, en daarna was de ziekte verdwenen. Vanaf 1 januari 2009 hebben zich geen uitbraken in Nederland meer voorgedaan en ook de monitoring die daarna jaarlijks is uitgevoerd verliep gunstig.

Monitoring in Nederland

Voor bluetongue geldt een aangifteplicht. Naast onderzoek dat in dat kader wordt uitgevoerd, vindt aanvullende monitoring plaats om de vrije status te behouden. GD en WBVR voeren deze monitoring jaarlijks uit. Daartoe zijn in de periode tussen 15 november 2018 en 1 februari 2019 bloedmonsters van 291 runderen afkomstig van 288 bedrijven uit twintig compartimenten getest. Alle onderzochte monsters waren negatief. Daarmee houdt Nederland de officieel vrije status voor bluetongue.

naamde knuttenvrije periode waarin geen virusverspreiding plaatsvindt. De dierbewegingsbeperkingen in de getroffen Duitse deelstaten en de daar uitgevoerde vaccinaties zullen na de knuttenvrije periode remmend

Beperkingsgebieden bluetongue

De figuur toont de stand van zaken van bluetongue in Europa op 28 januari 2019. Het toezichts-

gebied in Duitsland ligt inmiddels ter hoogte van Noord-Limburg. In Oost-Europa speelt al enkele jaren een uitbraak van BTV-4. Door de recente introductie van BTV-3 in Sicilië en Sardinië kleuren deze eilanden gedeeltelijk blauw op deze kaart. Dit betreft op 6 februari 2019 de meest recente kaart op de algemene website van de EU (<http://ec.europa.eu/food/animals/animal-diseases>).

